

İç Mimarlık Eğitiminde Yaratıcı Drama

(1) Selin Üst - (2) Mine Gökçe Doğan

Özet

Oyun; insanın varoluşundan bu yana doğasında bulunan bir özelliktir. Yaratıcı Drama, insanı var eden yaratıcılık, hayal gücü, cesaret gibi öğeleriyle temeli doğaçlamaya dayanan bir ifade yöntemi sayılabilir. Bu çalışma, Yaratıcı Drama'nın sunduğu fırsatlar ve sağladığı kazanımlar göz önüne alınarak drama etkinliği alternatif bir yöntem olarak iç mimari tasarım eğitiminde kullanımını irdelemeyi amaçlar. Makale Kadir Has Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi İç Mimarlık Proje I stüdyosu kapsamında gerçekleştirilen yaratıcı drama atölye çalışması deneyimlerini aktarmayı hedefler. 1. Stüdyonun ana amacı, öğrencilerin ilk stüdyo deneyimlerinde mekânsal düşünme ve algılama yeteneklerini geliştirmektir. Bu eğitim modelinde hedeflenen iç mimarlık öğrencilerinin eskiz, teknik çizim, maket vb. temsil yöntemlerinin ötesinde oyun ile tasarım prensiplerinin farkına varmalarını sağlamaktır.

Anahtar Kelimeler

yaratıcı drama
iç mimarlık
eğitim

CREATIVE DRAMA IN INTERIOR DESIGN EDUCATION

Abstract

Creative drama, with its components such as creativity, imagination, and braveness providing the human existence can be assumed as an expressive manner based on improvisation. This paper will aim to explain creative event as a method of teaching/learning in interior design education by taking into account of its opportunities and accomplishments. This paper intends to share the related experience of a creative drama workshop in Interior Design Studio given in Kadir Has University, Interior and Environmental Design. It is a model of design process that students can learn various design principles via playing games besides sketches, technical drawings and models.

Keywords

creative drama
interior design
education

1. Giriş

Geleneksel eğitimin ağırlıklı olarak bilgi aktarımına dayandığı; bilgi aktarımının öğrencileri ezberci ve özgür düşünemeyen bireyler haline getirdiği bir gerçektir. Dolayısıyla eğitimde ana hedef olması gereken insan ihmal edilmektedir. Günümüzde hazır bilgiyi ezberleyen bireyler yerine, araştıran, sorgulayan, düşünen, yaratıcı bireyler yetiştirmenin önemi sıklıkla vurgulanmaktadır. Öğrenciler eğitim hayatları boyunca karşılaştıkları yaklaşımlar sebebiyle doğuştan gelen yaratıcılık yeteneklerini zamanla yitirmektedir. Bu durum zamanla eğitimcileri harekete geçirmiştir. Eğitimde öğrenciyi edilgenlikten kurtarılıp etkin hale getirmek amacıyla merkezi “insan” olan çağdaş eğitim anlayışları araştırılmaya başlanmıştır.

Yaratıcı drama ise farklı bir eğitim yöntemi olarak düşünen, sorgulayan, problem çözen yaratıcı bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Bu anlayış değişikliği ile oyun oynamak bir eğitim ve öğretim yöntemi olarak değerlendirilmeye başlanmıştır. Drama kavramını iç mimarlık tasarım eğitimi ile ilişkilendirmek öğrencilerin sürece dayalı öğrenmeyi keşfetmelerini sağlamak ve geçmişle gelecek arasında kendi kişisel deneyimleri ile ilişki kurmalarını sağlamak açısından önem taşımaktadır.

2. Drama Kavramı

Türk Dil Kurumu'nun Türkçe sözlüğü “drama” sözcüğünü oynamak için yazılmış oyun; acıklı, üzüntülü olayları, bazen güldürücü yönlerini de katarak konu alan sahne oyunu veya televizyon filmi; tiyatro edebiyatı olarak tanımlamıştır.

“Drama, sözcük olarak yunanca ‘dran’ dan türetilmiştir. Dran: yapmak, etmek, eylemek anlamı taşımaktadır. Drama ise, eylem anlamı taşıyan, Yunanca ‘dromenon’un, seyirlik olarak benzetmecisi biçimindeki kullanımudur. Özellikle tiyatro bilimi çerçevesi içinde drama kavramı, özetlenmiş, soyutlanmış eylem durumları anlamını almıştır. (Lehmann, 1986)

2.1. Drama Çeşitleri

Dramayı dört ana kategoriye ayırmak mümkündür:

- 1.Eğitici Drama
- 2.Psikodrama
- 3.Sosyodrama
- 4.Yaratıcı Drama

2.1.1. Eğitici Drama: Pedagojik bir drama türü olup çocuğun hemen her konudaki eğitimi için uygulanan bir eğitim tekniğidir.

2.1.2. Psikodrama: Genellikle grup terapisi olarak uygulanan psikolojik bir tedavi yöntemidir. Katılan bireylerin katarsis elde etme ve içgörü kazanmaları yolu ile psikolojik gelişimlerinin sağlanması ve böylece tedavi edilmeleri amaçlanır.

2.1.3. Sosyodrama: Toplumsal sorunlarla ilgili gerçekleştirilen canlandırma çalışmaları kapsayan psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde kullanılan bir teknik olarak tanımlanabilir.

2.1.4.Yaratıcı Drama: Bir eylemin, bir olayın, duygunun, çeşitli rollerin, bir kavramın, konunun ya da öykünün, hatta şiirin, canlı ya da cansız varlıkların, sözel ve sözsüz, kendiliğinden davranışlarla, taklit yolu ile temsili olarak ifade edilmesi, canlandırılmasıdır. (Önder,2004)

Drama sözcüğünün önünde kullanılan "yaratıcı" sözcüğü ise, yaratıcı dramada önceden yazılmış bir metin olmadan, katılımcıların kendi yaratıcılığı ve özgün düşünceleri, öznel anıları ve bilgilerine dayanarak oluşturdukları eylem durumlarını, doğaçlama ve canlandırmaları kapsar. Oyun süreçlerindeki ve yaşam durumlarındaki dramatik anların uzmanlarca, grup içi etkileşim süreçleri içinde yaratılması, düş gücünün alabildiğine genişletilebilecek yaratıcı drama çalışmaları olarak nitelenmektedir. Güneysu (1991) yaratıcı dramayı insanın kendini başkalarının yerine koyarak çok yönlü gelişmesi; bireyin eğitim ve öğretimde aktif rol alması; kendini ifade edebilme, yaratıcı olma, yaşamı çok yönlü algılama, araştırma istek ve duygusunun gelişmesi; eğitim ve öğretimin buyurgan, kısırlaştırıcı ve angarya haline dönüşmesine karşın bireyin eğitim ve öğrenme isteğini artırıcı eğitim yöntemi olarak tanımlamaktadır.

San'ın tanımı ise şöyledir: "Yaratıcı Drama, doğaçlama, rol oynama, vb. tiyatro ya da drama tekniklerinden yararlanılarak, bir grup çalışması içinde, bireylerin bir yaşantıyı, bir olayı, bir fikri, kimi zaman bir soyut kavramı ya da bir davranışı, eski bilişsel örüntülerin yeniden düzenlenmesi yoluyla ve gözlem, deneyim, duygu ve yaşantıların gözden geçirildiği oyunsu süreçlerde anlamlandırması, canlandırmasıdır." (San, 1991).

Farklı yazarlar tarafından çok farklı tanımları yapılmış olan yaratıcı dramayı tiyatro ve drama tekniklerinden yararlanılarak bir grup çalışması içinde doğaçlama merkezinde gerçekleşen; çeşitli sanat dallarına ilişkin etkinlikleri bünyesinde barındırması ve yaratıcılık özelliğini geliştirerek bireye estetik bir bakış açısı sağlaması ile tümel bir sanat eğitim alanı; duyuları hedef almasıyla kalıcı öğrenmenin etkili bir yöntemi; etkili bir kişisel/sosyal gelişim yöntemi olarak açıklanabilir.

3. Eğitimde yaratıcı drama:

Eğitimde yaratıcı drama, öğrencilerde keşfetme merakını yaratma, yaratıcılığı geliştirme ve üretkenliği arttırmanın ötesinde kavramsal problem çözme becerisini kazandırma ve kavramsal düşünceyi gerçek hayata aktarmayı sağlar. Eğitimde drama öğrencilere farklı perspektifler sunması açısından önemlidir.

Her bireyin yaratıcı olma potansiyeli vardır. Drama ise kendini tanıma ve içindeki yaratıcılık potansiyelini keşfetme olanağı sağlar.

Yaratıcı dramanın tasarım eğitiminde kullanılmasının temel amacı; öğrencilerin sürece dayalı öğrenmeyi keşfetmelerini sağlamak ve geçmişle gelecek arasında kendi kişisel deneyimleri ile ilişki kurmalarını sağlamaktır. Spolin'e göre (1999); yetenek, bireyin deneyimleme kapasitesidir. Onaylanma ve onaylanmama kaygısı bireyi deneyimlemekten alıkoyar. Kişi deneyimlerken hem entelektüel hem fiziksel hem de sezgisel gücü devreye girer. Bu güçlerden sonuncusu olan "sezgi" öğrenmenin en önemli parçası olmakla beraber günümüz toplum düzeninde geri plana itilmiştir.

Eğitim metodu olarak yaratıcı drama; hayatı sorgulayabilen, eleştirel düşünebilen, olaylar arasında anlamlı ilişkiler kurabilen ve problem çözme yeteneği gelişmiş olan bireyler yetiştirmeyi hedefler. Bu

bağlamda, mimarlık eğitimde yaratıcı drama teknikleri öğrencilerin yaratıcılığını geliştiren, üretkenliğini destekleyen, kavramsal olanı somutlaştıran, farklı pencereler sunan, kendilerine güvenlerinin gelişmesine yardımcı olan, sürdürülebilir bir eğitim modeli olarak açıklanabilir.

“Yaratıcı drama da konu-tema herhangi bir olay, olgu, soyut- somut bir durum, bir gazete haberi, bir karikatür, edebiyatın tüm türleri, yarım bırakılmış herhangi bir metin, bir yaşantı, anı, fotoğraf olabilir.” (Adıgüzel, 2006)

Yaratıcı drama, tiyatronun tekniklerinden yararlanır. Bu tekniklerden en önemlileri rol oynama ve doğaçlama teknikleridir. Yaratıcı drama da bu iki tekniğin kullanılması zorunludur. Yaratıcı drama da doğaçlama ve rol oynamanın yanında “pantomim, öykü-olay canlandırma, donuk imgeler, zihinde canlandırma, öğretici oyunlar, vb. ” farklı teknikler de kullanılabilir. Kullanılan teknikler sayesinde öğrencilerin ders ile gündelik hayat deneyimi arasındaki ilişki kurabilme kabiliyeti artmakta ve motivasyonları yükselmektedir.

Yazılı bir metine dayalı olmayan yaratıcı drama tekniği; tiyatro gibi sunuşsal amaçlı olmadığından, seyircilere oynanması gerekmez.

Yaratıcı drama bir grup etkinliğidir. Etkinliğine katılanların grup içi çalışmaya gönüllü olmaları gerekmektedir. Bireyin kendisini grup içerisinde rahat ve güvende hissetmeye gereksinimi vardır.

San’a (1991) göre: “drama çalışmaları sürecinde dört tip uygulama yöntemi yer alır.

- Isınma
- Oyunlar
- Rahatlama
- Değerlendirme.

Isınmayı uyum sağlama, duyularını kullanma, gözlem yetisini keşfetme, bedenini ve beynini duyumsama olarak kullanma evresi olarak açıklamak mümkündür. Kesin kurallar ile belirlenmiş bir aşama olduğundan grup yönlendiricisi tarafından yürütülür. Oynama evresi ise grup yöneticisi tarafından belirlenmiş kurallar içinde oyun kurma ve bu oyunları geliştirme çalışmalarından oluşur. Üçüncü evre olan

rahatlamada fiziksel ve zihinsel rahatlama söz konusudur. Drama etkinliğinin sonunda grup tarafından yapılan değerlendirme evresinde katılımcılardan çalışmanın iyi ve kötü olan yönlerini ifade etmeleri istenir (Topçu, 2008).

3.1.Tasarım Eğitiminde Yaratıcı Drama Örneği

Tasarım eğitiminde birinci yıl stüdyo çalışması, öğrencinin mesleği ile ilk tanıştığı yer olması açısından oldukça önemlidir. Öğrencinin tasarım becerilerini ve yaratıcılığını geliştirilme fırsatı bulduğu ilk deneyiminin, bilinmezlikler içeren muğlak ve dolayısıyla zorlayıcı bir süreç olduğu muhakkaktır. Tasarımcı burada tasarımı dünyası ile tanışırken, tasarım ait ilk bilgilerini de öğrenir. Eğitim hayatı boyunca tasarım stüdyosu her dönem tekrar etmekle birlikte, ilk kez “iç mimarlık” ile karşılaşılacak birinci sınıf stüdyosu, adayın ileriki tasarım eğitimini ve kariyerini etkileyecek özel bir öneme sahiptir.

Bu çalışma da Kadir Has Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi İç Mimarlık Proje I stüdyosu 2010-2011 güz yarıyılı kapsamında gerçekleştirilen yaratıcı drama atölyesi üzerinden tasarım eğitimine dair tanımlayıcı bir okuma yapmak ve atölye çalışmasının çıktılarını farklı perspektifler doğrultusunda değerlendirmek amaçlanmaktadır. Stüdyo çalışması ile hedeflenen öğrencilerin ilk stüdyo deneyimlerinde mekânsal düşünme ve algılama yeteneklerini geliştirmektir. Öğrencilerin sürece dayalı öğrenmeyi keşfetmelerini sağlamak ve geçmişle gelecek arasında kendi kişisel deneyimleri ile ilişki kurmalarını yardımcı olmak hedeflenmektedir. Proje konusu olarak bir bilyenin yaşam döngüsüne ait mekan tasarımı verilmiştir. Sürecin ilk aşaması olarak, öğrencilerden kendilerini bir bilye olarak tanımlamaları ve tanımladıkları bilye için gündelik aktiviteleri içeren bir yaşam senaryosu oluşturmaları istenmiştir.

Proje süreci dört adımdan oluşmaktadır. İlk adımda öğrencilerden bilyeye özgü farklı eylemler belirleyerek o eylemlere göre yaşam senaryosunu oluşturmaları ve bu senaryoyu yazılı bir rapor haline dönüştürmeleri beklenmektedir. Bu adımda 32 öğrenciden oluşan proje grubunda merak uyandırma, yaratıcılıklarını geliştirme ve üretkenliklerini arttırma, kavramsal problem çözme becerisini kazandırma ve kavramsal düşünceyi gerçek hayata aktarmalarını sağlama dolayısı ile senaryo oluşturabilmelerine yardımcı olmak için yaratıcı drama atölye çalışması düzenlenmiştir.

Fakültemizin Tiyatro Bölümü öğretim görevlilerinden Özlem Özhabeş başkanlığında 1 tam günde gerçekleştirilen atölye çalışmasında, öğrencilerin tasarım projesine yaratıcı drama çalışmasıyla katkıda bulunmak için iki aşamalı bir çalışma gerçekleştirilmiştir.

Öncelikle öğrencilerin bilyeye içerden bakmalarını sağlamak amacıyla, onlardan, bilyenin dokusu, hammaddesi, ısı, hareket ihtimalleri, soyut özellikleri ve hayali hikâyeleri üzerine düşünmeleri ve bu özellikleri kendi bedenlerinde hayal ederek deneyimlemeleri istenmiştir. Ardından öğrencilere bilyeleriyle ve onun özellikleriyle ilgili sorular sorularak herkesin ayrı ayrı hayalini detaylandırması ve somutlaştırması sağlanmıştır. Yapacakları tasarım hareket üzerine kurulu olduğundan öğrenciler bu hareketi bedenlerinde deneyimlemeleri için cesaretlendirilmiştir. Böylece tasarım yaparken dışarıdan bakarak ilişki kurdukları odak nesneye içerden bir bakış açısı oluşturan öğrenciler yapacakları tasarımlara alışkın olduklarının tersi bir bakış geliştirmişlerdir.

Şekil 1. Yaratıcı drama ile tanışma

Çalışmanın ikinci aşamasında öğrencilerden kendi beden boyutlarında basit yollar veya hareket alanları ve biçimleri tasarlamaları, bunlar içindeki devinimi araştırmaları istenmiştir. Öğrenciler fiziksel olarak devinirken hareket edecek olan nesneden doğru bir tasarıma yönelmiş, dolayısıyla onun olasılıklarını bir tasarımı hayal etmeye çalışarak dışarıdan değil kendilerini tasarımın içine yerleştirip onunla eğlenerek araştırmış olmuştur.

Şekil 2. Yaratıcı drama atölye çalışması

Çalışmada öğrencilerin bilişsel, duyuşsal, davranışsal gelişimlerine olanak sağlayacak, tasarım-yaratıcılık arasında ilişki kurup kendilerini yeniden organize edebilecekleri bir ortam yaratılmaya çalışılmıştır. Atölye çalışması öğrencilerin senaryo ile bağ kurabilmeleri sağlamak, yaratıcılık ve farkındalıklarını zorlayarak problem çözme yeteneklerini geliştirmek açısından oldukça yararlı olmuştur.

Çalışma için, bilyenin gerçekleştireceği her türlü eyleme (çeşitli devinimler- koşma, yuvarlanma, zıplama vb.) ve olabilecek gürültü unsurlarına elverişli tiyatro sahnesi kullanılmıştır. Yaratıcı drama çalışmaları için zemini kaygan olmayan temiz ve ses yalıtımlı bir mekân tercih edilmiştir.

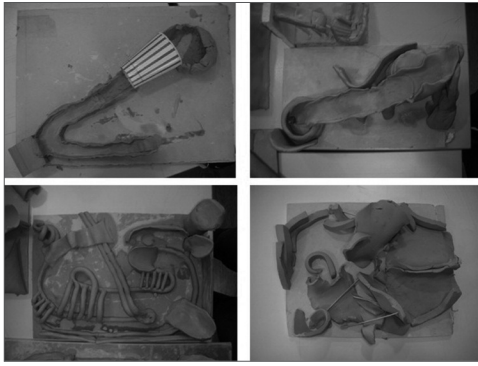
Atölye çalışmasının ardından, projenin ana konusu olan mekân tasarım aşamasına geçilmiştir. Öğrenciler ile oturan, uyuyan, hoplayıp zıplayan, sağa sola çarparak yön değiştiren, süzerek yer değiştiren bir bilye için nasıl bir yaşam senaryosunun uygun olduğu ve bu senaryonun nasıl bir mekanda geçmesini gerektiği üzerine beyin fırtınası yapılmıştır.

Bir sonraki adım olarak öğrencilerden bilye için tasarladıkları mekânın seramik çamurundan üç boyutlu modeli yapmaları istenmiştir. Bu noktada atölye çalışmasının düşünceyi görselleştirebilme, keşfetme, ilişkilendirme, gruplama, sistemleştirme, bütünleştirme gibi yetileri geliştirme özelliğinin yararı göze çarpmaktadır. Atölye çalışmasının öğrencilere en büyük kazancı yaratıcılık potansiyellerini arttırma ve düşünsel yeteneklerini görselleştirebilme sürecini kolaylaştırma olarak tanımlanabilir.

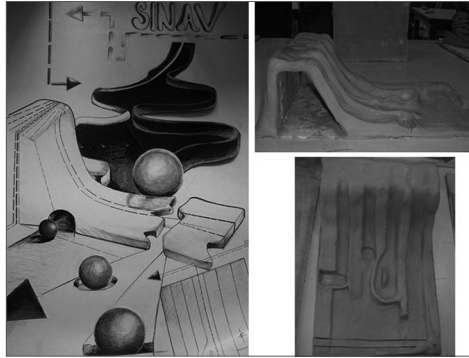

Şekil 3. Seramik çamurundan üç boyutlu modelleme

Şekil 4. Öğrenci işleri

Projenin son aşamasında ise öğrenciler kendi tasarımlarını teknik çizim ve perspektifler ile ifade ederek birer poster tasarlamış ve tasarladıkları posterler ile bilyelerine ait yaşam önerisini arkadaşları ile paylaşmışlardır.

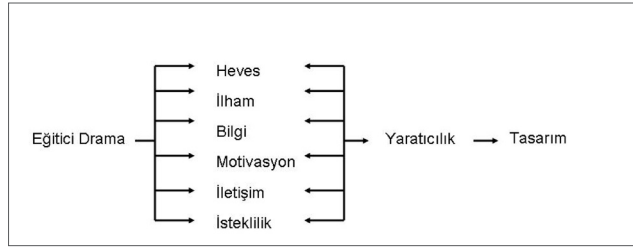
Şekil 5. Ümmügül Yılmaz projesi, 2010

4. Sonuç

Bilgiye ulaşmanın kolaylaştığı günümüzde, ezberlenen bilginin bir önemi kalmamıştır. Bireyin doğru bilgiye ulaşması ve elde ettiği bilgiyi yaratıcı bir şekilde birleştirebilmesi, geliştirebilmesi, kullanabilmesi önem kazanmıştır. Düşünceyi görselleştirebilme, keşfetme, ilişkilendirme, gruplama, sistemleştirme, bütünleştirme gibi yetileri geliştirme ön plana çıkmıştır.

Yaratıcılık tasarımın hangi kolunda olursa olsun farklı eylem ve sonuçlar arasındaki ilişkileri görmeyi ve buradan çıkabilecek potansiyelleri kullanmayı sağlayacak bir düşünce sistemi kurmayı gerektirir.

Bu düşünce sisteminde eğitici drama ve yaratıcılık arasındaki geçiş, tasarımın tüm süreci boyunca olmazsa olmaz girdileri olan heves, ilham, bilgi, motivasyon, iletişim ve isteklilik gibi yetilerin farkında olmadan ortaya çıkmasına ve tasarımın bu süreçte beslemesine olanak sunar.

Şekil 6. Yaratıcı Dramanın Tasarıma Etkileri

Yaratıcı drama metodu ile düzenlenen yukarıda bahsetmiş olduğumuz proje stüdyosunda biz yürütücüler, tasarım ve drama işbirliğinin bu yaratıcılığın temelini oluşturmasını hedefledik. Sonuç olarak tamamen öğrenci deneyimine dayalı olarak geliştirilmesi hedeflenen "Ben bir bilyeyim" proje stüdyosunun kendine özgü bazı nitelikleri oluşturulmuş oldu:

- Yaratıcı drama ile desteklenen bu tasarım stüdyosunda "öğrenme eylemi" spontane olarak gelişti ve yapıcı oldu.
- Stüdyo ortamı öğrenciye tasarım problemlerinin beraberce yaşanılarak öğrenildiği bir platform sunmuş oldu.

- Öğrenci ve proje yürütücüsünün stüdyoya girmeden önce tüm koşullanma ve şartlanmalardan arınmış olarak yalın bir zihinle projeye başlamasının gerekliliği ve bu ortamı sağlamada yürütücünün önemi kavranmış oldu.

- Stüdyo bir çalışma mekânından öte, öğrencilerin tasarım kültürünü içselleştirdikleri bir ortam halini aldı. Az sayıda öğrenci bu içselleştirme sürecini herhangi bir zorlukla karşılaşmadan ya da bir ikileme düşmeden geçirmiş olsa da, ikilem ve engellerin tasarım sürecinin doğasında yer aldığını öğrenmeleri ve tasarım hayatları boyunca bu gibi zorluklarla mücadele edebilmeleri açısından proje sonunda önemli birer deneyimleri oldu.

Gerçekleştirilen proje ile yaratıcı dramının tasarım eğitimine katkısı deneyimlenmiş ve bu tekniğin öğrencilere farklı perspektifler sunan, yaratıcı düşünme yeteneklerini geliştiren sürdürülebilir bir eğitim modeli olarak eğitimde oynadığı rolün altı çizilmiştir.

Kaynakça

Adıgüzel, Ömer, Yaratıcı Drama Kavramı, Bileşenleri ve Aşamaları. Yaratıcı Drama Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, 2006.

Lehmann, Hans-Thies, Drama maddesi in: Theaterlexikon, Brauneck-Schneilin (deri.) Hamburg, 1986.

Güneysu, Sibel, Eğitimde Drama. Ya-Pa 7.Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, Eskişehir, 1991.

Önder, Alev, Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama: Kuramsal Temellerle Uygulama Teknikleri ve Örnekleri. İstanbul: Epsilon Yayınları, 2004.

San, İnci, "Eğitim- Öğretimde Yaşayarak Öğrenme Yöntemi ve Estetik Süreç Olarak Yaratıcı Drama" Makale Özeti, 1991, (erişim) <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi54-55/topdal.htm> 11.04.2012.

Topçu, Ayten Kösa, Görsel Sanatlar Eğitiminde Bir Öğretim Yöntemi olarak Yaratıcı Drama Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. Konya, 2008.

TDK, Türkçe Sözlük, 10. basım, Ankara: Türk Dil Kurumu, 2005.

Spolin, Viola, Improvisation for the theater : a handbook of teaching and directing. Northwestern University Press Evanston, 1999.